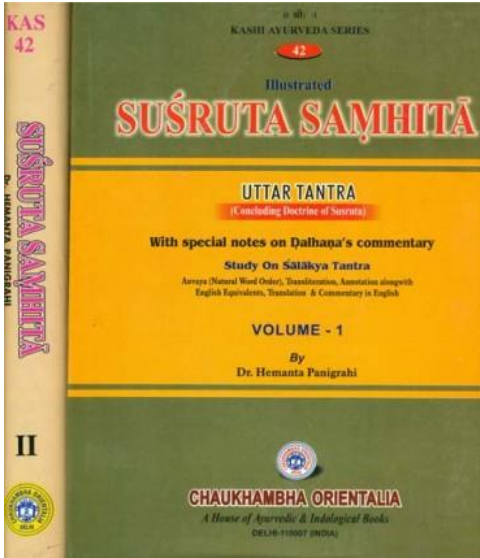

KATARAKT: İLK AMELİYAT 2500 YIL ÖNCE YAPILDI

Katarakt, binlerce yıldır bilinen bir görme bozukluğudur. Göz bebeğinin arkasında; %65 su ve %35 proteinden oluşan merceç, fotoğraf makinesindeki gibi objelerin görüntüsünü gözün arkasına aktarır. Yaşlılık veya hastalık nedeniyle merceğin içindeki proteinlerin yapısı bozulur ve beyaz noktalar oluşur. Noktaların boyutu ve sayıları artınca, merceğin bazı kısımları matlaşır. Bu duruma katarakt denilir ve katarakt arttıkça göz bulanık görür. İleri aşamalarda, merceç opaklaşır sertleşince ışığı geçiremez ve göz göremez olur. Seksen yaşına gelenlerin yarısında katarakta rastlanır. Katarakt ameliyatlarının 3500 yıl önce Babil ve Mısır'da yapıldığı hakkında bilgiler olsa da ilk ameliyatın Hindistan'da yapıldığı kabul ediliyor. Hindistan'da Sushruta adlı doktor; 2500 yıl önce Sanskritçe yazdığı "Sushruta Samhita" adlı kitabında, ilk katarakt ameliyatını nasıl yaptığını anlatır. Daha sonra çeşitli dillere tercüme edilen kitapta; bıçakla göz bebeğinin önündeki korneada bir kesi yapıp göze tereyağı sürüldüğü anlatılır. Sushruta; açtığı deliğe ince bir alet sokarak beyazlaşmış opak merceği geriye itip göz yuvarlağının alt kısmına düşürdükten bir süre sonra hastanın görebildiğini yazar. Ancak merceç olmadığı için hastanın görüşü bulanık olur. Sushruta'nın tekniği, Hindistan'dan tüm dünyaya yayıldı. Bu teknik, modern yöntemler gelişinceye kadar kullanıldı. Hastane bulmanın zor olduğu ülkelerde ise hala bu yöntem kullanılıyor.

Katarakt ameliyatını 2500 yıl önce anlatan kitabın tercümesi

Modern tekniklerin gelişmesi

Bağdat'ta M.S. 900 yıllarında doktorluk yapan Zakariya el-Razi, kitabında Yunanlı Antyllus'un tekniğini benimsediğini anlatır. Razi; içi boru gibi delik olan bir iğneyi hastanın gözüne batırıp mercekteki sıvıyı ve zarını emerek çıkarmayı önerir. Ancak Razi'nin, bu hastaların görmesini sağlayıp sağlamadığı bilinmiyor. Razi'nin yöntemi yüzlerce yıl unutuldu. Fransız

doktor J. Daviel, göz merceğini arkaya ittirerek göz bebeğinin önünden uzaklaştırma tekniğini kullanırdı. Bir hastasının göz merceğini yerinden oynatamayınca, parçalanan merceği dışarı çıkarmak zorunda kaldı. Bu hasta görmeye başlayınca, diğer hastalarının da kataraktlı göz merceğini çıkardı ve zamanla tekniğini geliştirdi. Daviel; tesadüfen keşfettiği tekniğini, 1752’de Paris Kraliyet Cerrahlar Akademisi’nde bilim camiasına açıkladı. Aynı dönemde İngiltere’de; besteci S. Bach’ın katarakt ameliyatını, Doktor J. Taylor 1750’de göz merceklerini arkaya ittirerek yaptı. Ancak besteci kör oldu ve 4 ay sonra öldü. Aynı doktor, besteci F. Handel’in gözlerini de eski teknikle ameliyat edince 1752’de bu besteci de kör oldu. Bu olaylar artınca, Fransız Daviel’in kataraktlı merceği dışarı çıkarma tekniği yaygınlaştı. İngiliz H. Ridley 1949’da; kataraktlı merceğin yerine pleksiglas bir mercek taktığı hastasının mükemmel bir şekilde görmesini sağladı. Amerikalı C. D. Kelman, 1967’de sertleşmiş olan kataraktlı göz merceklerini, ultrasonik dalgalarla sıvılaştırıp dışarıya çıkarma tekniğini geliştirdi. Bu sayede doktorlar eskisine oranla daha küçük kesi yapabildi. Silikon veya HEMA gibi yumuşak plastik mercekler yapılınc, bükülerek göze takılabildikleri için, gözde yapılan kesiler 2-3 milimetreye indi. Günümüzde, Femtosaniye Lazerle de katarakt ameliyatı yapılıyor. Maddi nedenlerle, 250 milyon kişinin katarakt ameliyatı yaptıramadığı belirlendi.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü